

A. Olszewski

Przegląd piśmiennictwa polskiego z zakresu historii sztuki za czas od 1951 do 1954 : ciąg dalszy

Ochrona Zabytków 9/1-2 (32-33), 121-131

1956

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Poza Pragę najwięcej uwagi poświęcono takim miastom jak Tábor, Jindřichův Hradec, České Budějovice, Český Krumlov, Telč, Kroměříž (Czechy i Morawy), oraz Prešov, Bardějov i in. (Słowacja). Miasta te zostały fachowo zbadane i poddane restauracji, która polegała na przywróceniu tak poszczególnym domom jak i całym ulicom i blokom warunków zdrowotnych i plastycznych. Państwową opieką konserwatorską otoczono także zamki i pałace, których do tej pory Czechosłowacja posiada jeszcze około 2 tysięcy. Ze względu na wartość zabytkową wydzielono z nich 138 zespołów, jak np. Zvíkov, Český Krumlov, Křivoklát, Hluboká, które przeznaczono na cele kulturalne. Dużo uwagi poświęca się też pomnikom budownictwa ludowego, których zabytki stanowią najbogatsze zespoły tego rodzaju w całej Europie Środkowej.

Zabytki architektury czeskiej są licznie zwiedzane przez turystów, zwłaszcza chodzi tu o miasta południowo czeskie jak Tábor, Prachatice, Český Krumlov, České Budějovice i in. Do najpiękniejszych należy Český Krumlov, z średniowiecznym przedmieściem, przeobrażonym w renesansie, oraz wspaniałym zamkiem. Miasto to poddano rekonstrukcji w okresie trzyletniego planu uzdrowienia i rozwoju. Równocześnie z odnawianiem realizuje się tam budowę nowych dzielnic. W stylowych wnętrzach dawnych kamieniczek urządzone kawiarnie, kluby, restauracje, hotele itp. Podobnie i Jindřichův Hradec ze swym wspaniałym zamkiem renesansowym, gotyckim kościołem św. Jana Chrzciciela i licznymi kamienicami o renesansowych szczytach i freskach, z których 6 odnowiono pieczołowicie, jak również i barokowy pomnik św. Trójcy z roku 1764 w Husyckim Táborze odnowiono w latach 1950—55 już 14 obiektów, przeważnie z dekoracją malarską fasad. Wieś Žumberk posiada jako jedyne dziś w Europie średniowieczne fortyfikacje, które również obecnie znajdują się w trakcie konserwacji.

Naród Czechosłowacki przeobraża swój kraj wznosząc nowe budowle, zachowując dla przyszłych generacji swe liczne zabytki historyczne i kulturalne.

J. Falta

**PRZEGLĄD PIŚMIENNICTWA
POLSKIEGO Z ZAKRESU HISTORII
SZTUKI ZA CZAS OD 1951 DO 1954**
(ciąg dalszy)

URBANISTYKA

Kazimiera Chojnacka, Z kartografii pomorskiej XVII wieku. „Przeł. Zach.,” VII, 1951, t. I, nr 1—4, str. 270—



Ryc. 139. Žumberk, widok na fortyfikacje wiejskie po częściowej konserwacji.



Ryc. 140. Telč, rynek. Stan po całkowitym odnowieniu.

Ryc. 141. Český Krumlov.





Ryc. 142. Zamek Hluboká.

274, il. nlb. — Omówienie mapy Pomorza z II dziesięciolecia XVII w. wykonanej przez E. Lubina, zawierającej widoki i plany miast pomorskich.

W. G. D a w i d o w i c z, Planowanie miast. Podstawy gospodarcze i techniczne. Przekład z rosyjskiego Jana Stefańskiego. Instytut Urbanistyki i Architektury. Państwowe Przedsiębiorstwo Fotogrametrii i Kartografii, Warszawa 1951, str. 397, il. 188. — Zawiera między innymi krótkie wiadomości z historii urbanistycznego rozwoju miast.

E. O., Leonardo da Vinci jako urbanista. „Miasto”, III, 1952, nr 9, str. 39, il. nlb. — O zainteresowaniach urbanistycznych Leonarda.

Feliks K a n c l e r z, Zagadnienie miasta na wystawie „Wiek Oświecenia w Polsce”. „Miasto”, III, 1952, nr 5, str. 48—50, il. nlb. — Omówienie urbanistyki miast polskich doby oświecenia.

Ryszard K a r ł o w i c z, Urbanistyka rosyjska — wielką kartą urbanistyki światowej. „Miasto”, III, 1952, nr 11, str. 3—11, il. nlb. — Krótki zarys dziejów urbanistyki rosyjskiej od średniowiecza do XX w. włącznie.

Jan O l g i n, Jak miasta podnosiły swój poziom. „Miasto”, II, 1951, nr 11, str. 43—44. — Krótkie uwagi historyczne

o podnoszeniu się poziomów nawierzchni ulic i placów.

T. Przemysław S z a f e r, Elementy urbanistyki polskiej. „Biuletyn Instytutu Urbanistyki i Architektury” 1953, nr 5, str. 1—4, il. 12. — Zawiera plany i widoki niektórych założeń urbanistycznych w Polsce.

Kazimierz W e j c h e r t, Piękno miasta. „Miasto”, III, 1952, nr 8, str. 10—18, il. 25. — Uwagi o roli czynnika estetycznego w urbanistyce historycznej na przykładach miast polskich.

T. P. S z a f e r, W. T r z e b i ń s k i, Projekty przebudowy AUGUSTOWA z lat 1829—30. „Miasto”, III, 1952, nr 3, str. 26—28, il. 3. — Krótkie omówienie niezrealizowanych planów urbanistycznych.

Stanisław B o b i ń s k i, GDAŃSK wczesnodziejowy. Analiza planu miasta. (Biblioteka Gdańska. Seria monografii nr 2), Gdańsk 1951, str. 195, il. 4 planów — 92. Biblioteka Miejska i Towarzystwo Przyjaciół Nauki i Sztuki w Gdańsku. — „Praca niniejsza dąży do ustalenia konkretnych danych, mających potwierdzić tezę, że plan miasta Gdańska nie powstał od jednego rzutu czyli na tak zwanym surowym korzeniu, a więc nie został narzucony przez Krzyżaków w XIV wieku, ale narastał długimi okresami i przed rokiem 1308, po licznych przeobrażeniach, przybrał już pełne formy miasta portowego o zupełnie swoistym charakterze, co się tak wybitnie zaznacza w układzie Głównego Miasta” (str. 13). Rec.: Z. Kaczmarczyk, „Przegl. Zach.”, VIII, 1952, str. 460—463; S. Trawkowski, „Biuletyn Instytutu Urbanistyki i Architektury”, 1952, nr 5, str. 3—4; K. Jazdzewski, „Kwart. Hist.”, LX, 1953, nr 3, str. 196—213.

Konrad J a ż d ż e w s k i, GDAŃSK wczesnośredniowieczny w świetle wykopalisk. Gdańsk 1952, str. 31, il. 12, mapa, Muzeum Pomorskie. — Uwagi o rozplanowaniu i zabudowie Gdańska wczesnohistorycznego w związku z wystawą w Muzeum Pomorskim.

Konrad J a ż d ż e w s k i, Waldemar C h m i e l e w s k i, GDAŃSK wczesnośredniowieczny w świetle badań wykopaliskowych z lat 1948/9. Studia wczesnośredniowieczne. Studia, materiały, sprawozdania, I, Warszawa — Wrocław 1952, str. 35—81, tabl. 7—74. — Omówienie planu i zabudowy wczesnohistorycznej miasta.

Stefan G o l a c h o w s k i, GLIWICE u progu industrializacji (Studia śląskie). „Przegl. Zach.”, VIII, 1952, Zeszyt dodatkowy, str. 266—309, il. nlb. — Omówienie rozwoju i charakterystyka założenia urbanistycznego.

Stanisław H e r b s t, Uwagi nad renesansowym rozplanowaniem GŁOWOWA. „BHS”, XVI, 1954, nr 1, str. 11—14, il. 4. — Analiza planu miasta z r. 1570 jako jednego z pierwszych założeń tego okresu w Polsce.

Jan O f g i n, Rynek w JAROSŁAWIU. „Miasto”, II, 1951, nr 10, str. 39—40, il. nlb.

Anna P t a s z y c k a, Ewolucja planu KRAKOWA. „Archit.” 1953, str. 61—67, il. nlb. — Zarys rozwoju urbanistycznego Krakowa od XIII w. do czasów najnowszych.

Józef L e p i a r c z y k, Urbanistyczny rozwój KRAKOWA w średniowieczu (XI—XV w.). (Średniowieczny Kraków. Rozwój społeczno-gospodarczy i urbanistyczny) (Kraków 1951), str. 45—6, Muzeum Narodowe.

T. T o ł w i ń s k i, Przebudowa dzielnic śródmiejskich KRAKOWA nowożytnego. „Miasto”, II, 1951, nr 2, str. 1—14, il. nlb. — Zawiera zarys historycznego rozwoju układu miasta i sieci ulicznej.

W i e l k i KRAKÓW zespołem miast. „Miasto”, II, 1951, nr 7, str. 37—39, plan. — Krótki zarys rozwoju terytorialnego Krakowa.

S. Ś w i s z c z o w s k i, Uniwersytet Kazimierz Wielkiego na KAZIMIERZU. „SPAU”, LII, 1951, str. 80—84, il. 1. — Autor zajmuje się sprawą pobytu Żydów na Kazimierzu, przeprowadza rekonstrukcję dawnego planu Kazimierza i próbuje ustalić położenie Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego tamże.

Czesław G a w d z i k, Rozwój urbanistyczny starego LUBLINA. „OZ”, VII, 1954, zes. 3, str. 143—160, il. 141—159.

Wojciech K a l i n o w s k i, Stanisław T r a w k o w s k i, Przebudowa LUBLINA w Królestwie Kongresowym (w latach 1817—1820). „OZ”, VII, 1954, zes. 3, str. 161—169, il. 160—165. — Autorzy stwierdzają, iż „Głównymi wynikami lubelskiej akcji regulacyjnej w latach 1817—1820 było: 1. uporządkowanie przebiegu dróg tranzytowych w mieście i jego najbliższej okolicy; 2. ustalenie strefy zabudowy miejskiej w obrębie okopów; 3. stworzenie gospodarczych i technicznych możliwości dla dalszych prac urbanistyczno-architektonicznych”.

Władysław C z a r n e c k i, POZNAŃ w latach 1793—1939. „Archit.” 1953, str. 148—150, il. nlb.

Zdzisław K a c z m a r c z y k, Przywilej lokacyjny dla POZNANIA z r. 1253. Studia poznańskie ku uczczeniu 1000-lecia miasta i 700-lecia samorządu miejskiego (połowa X w. — 1253—1953). „Przegl. Zach. , IX, t. II, 1953, nr 6—8, str. 142—

166, il. 7. — Omówienie zagadnienia rozplanowania średniowiecznego Poznania.

Zbigniew Z i e l i ń s k i, Rys historyczny POZNANIA do 1793 r. „Archit.” 1953, str. 147—148, il. nlb. — Krótki zarys rozwoju urbanistycznego.

Zbigniew Z i e l i ń s k i, Rozwój terytorialny miasta oraz zabudowy Starego Rynku w POZNANIU. Studia poznańskie ku uczczeniu 1000-lecia miasta i 700-lecia samorządu miejskiego (połowa X w. — 1253—1953). „Przegl. Zach. , IX, t. II, 1953, nr 6—8, str. 254—274, il. 8.

Wojciech K a l i n o w s k i, Plany regulacyjne RADOMIA w latach 1818—1826 (Komunikat wstępny). „Biuletyn Instytutu Urbanistyki i Architektury”. 1952, nr 5, str. 2—3, il. nlb.

Marian B e n k o, SENDOMIERZ miasto nieznane. „Miasto”, II, nr 12, 1951, str. 18—22, il. nlb. — Omówienie renesansowego założenia urbanistycznego Sendomierza, który stanowi dziś dzielnicę Mińska Mazowieckiego.

Gerard L a b u d a, Problematyka badań wczesno-dziejowych SZCZECINA. „Przegl. Zach.” VIII, t. I, nr 1—4, 1952, str. 536—578, il. nlb. — M. in. o rozwoju przestrzennym miasta.

Stanisław B o b i ń s k i, Szkicowa analiza planu starego SZCZECINA. „Przegl. Zach.” VII, t. II, nr 5—8, 1951, str. 577—585, il. 4.

WARSZAWA rozszerza swoje granice. „Miasto”, II, nr 7, 1951, str. 35—37, plan.

A. K a r c z e w s k i, Urbanistyczne i polityczne znaczenie OSI SASKIEJ. „SPAU”, LIII, 1952, str. 331—333. — Autor podkreśla motywy polityczne w podjęciu przez Augusta II realizacji tego założenia urbanistycznego.

Marian M o r e ł o w s k i, Rozwój urbanistyki WROCŁAWIA przed kolonizacją z lat 1241—1242. „SWTN”, VI, 1951 — dodatek 4, str. 28, il. 6. — Na podstawie analizy planu lokacyjnego autor rekonstruuje założenie urbanistyczne dawniejsze, podkreślając jego dojrzałość i wpływ na układ przestrzenny z roku 1242. Omawia nowoodkryte romańskie fragmenty architektoniczno-rzeźbiarskie.

Jerzy A. M i ł o b ę d z k i, Ze studiów nad urbanistyką ZAMOŚCIA. „BHS”, XV, 1953, nr 3/4, str. 68—87, il. 11. — Analiza planu miasta i ustalenie jego układu i czasu jego powstania oraz o pierwszym ćwierćwieczu istnienia.

ARCHITEKTURA

A r c h i t e k t u r a polska do połowy XIX wieku. Warszawa 1952, str. 26 i nlb., il. 449 i plany nlb. w tekście, Biblioteka Zakładu Architektury Polskiej

Politechniki Warszawskiej, t. IX. — Album z wstępem historycznym Jana Zachwatowicza. Rec.: A. Ryszkiewicz, „Przegl. Art.”, 1953, nr 3, str. 42—43.

Franciszek P i a ś c i k, Krótki zarys historii architektury. Podręcznik dla techników budownictwa wiejskiego. Warszawa 1954, str. 224, il. 219, Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne. — Zawiera: I. Krótki zarys historii architektury powszechnej i polskiej. II. Zarys dziejów architektury i budownictwa ludowego w Polsce. III. Zarys rozwoju osadnictwa w Polsce.

Stefan S i e n i c k i, Historia architektury wnętrz mieszkalnych. Warszawa 1954, str. 252, tabl. XXIII i il. 149 oraz il. nlb.

Jan Z a c h w a t o w i c z, Wśród pomników architektury polskiej. „Archit.” 1951, str. 82—104, il. nlb. — Krótki zarys rozwoju architektury polskiej.

Andrzej A b r a m o w i c z, Uwagi o problematyce badań nad sztuką Polski wczesnośredniowiecznej (głos archeologa). „PSL”, VIII, 1954, nr 4, str. 209—213.

Aleksander G i e y s z t o r, Kierownictwo badań nad początkami Państwa Polskiego w r. 1952. „Przegl. Zach.”, IX, 1953, t. I, nr 1—5, str. 206—254, il. nlb. — Oprócz wiadomości z dziedziny badań prehistorycznych artykuł przynosi dane dotyczące sztuki w Polsce: zagadnienie interpretacji odkryć pod katedrą poznańską i w Gieczu, dalsze badania w kościołach św. Prokopa i św. Trójcy w Strzelnie, odkrycia w Ostrówku (Opole), wiadomości o rotundzie w Cieszynie, o murze kamiennym w Wiślicy.

Aleksander G i e y s z t o r, Polskie badania wczesnodziejowe w r. 1950. „Przegl. Zach.”, VII, 1951, nr 1/2, str. 193—263, il. nlb. — Omówienie zagadnień wiążących się z problematyką genezy państwa polskiego. Przegląd prac badawczych terenowych, m. in. badania kościoła w Trzemesznie, kościołów św. Prokopa i św. Trójcy w Strzelnie, na Górze Słęży-Sobótce, w Niemczu, na Wawelu (odkrycie budowli czworokątnej na dziedzińcu zamkowym), badania nad siecią drożną Krakowa oraz zabudową średniowiecznego miasta, odkrycia w Tyńcu i w Warszawie (zamek królewski).

Aleksander G i e y s z t o r, Badania nad polskim wczesnym średniowieczem w roku 1951. „Przegl. Zach.”, VIII, 1952, t. II, nr 5—8, str. 299—365, il. nlb. — Zawiera m. in. informacje o badaniach i odkryciach z zakresu architektury romańskiej na terenie katedry poznańskiej (rekonstrukcja katedry romańskiej), na Ostrowie Lednickim, w katedrze wrocławskiej (krypta romańska), na Słęży, w Tyńcu i w Wiślicy.

Stanisław T r a w k o w s k i, Badania nad początkami Państwa Polskiego. „Arch.”, IV, 1950—1951, wyd. 1953, str. 63—79, il. 19. — Informacje o badaniach m. in. na Ostrowie Lednickim, w Gnieźnie pod nawą główną katedry, w Gieczu, w Trzemesznie, gdzie „stwierdzono ponad wszelką wątpliwość istnienie i kształt kościoła przedromańskiego pochodzącego z końca X w., a poprzedzającego założoną na początku XII w. bazylikę kanoników regularnych”, na Wawelu (budowla czworokątna o technice murów jak rotunda N. P. Marii), w Tyńcu, Strzelnie, Sobótce gdzie odkryto „pod barokową posadzką fundamenty pierwotnego kościoła romańskiego”, w Poznaniu (odkrycia w katedrze).

Zygmunt Ś w i e c h o w s k i, Polska architektura ROMAŃSKA w świetle ostatnich odkryć i badań. „Archit.”, 1951, str. 105—107, il. nlb. — Krótkie omówienie odkryć w Trzemesznie, Strzelnie, Tyńcu, Wrocławiu i na Wawelu oraz związków między architekturą romańską a renesansową.

Jerzy S z a b l o w s k i, Zagadnienie polskiej architektury RENESANSOWEJ. „OZ”, V, 1952, nr 2, str. 75—94, il. 81—93. — Artykuł o charakterze syntezy, z uwzględnieniem zagadnień np. początków renesansowej architektury w Polsce, odmian stylowych naszego renesansu, manieryzmu.

Stanisław L o r e n t z, Architektura wieku OŚWIECENIA w świetle przemian w życiu gospodarczym i umysłowym. Próba analizy wybranych przykładów. „BHS”, XIII, 1951, nr 4, str. 5—38, il. 54. — Nowe ujęcie metodologiczne, usiłujące wskazać, jak zmiany zaszły w życiu epoki „oświecenia” odbiły się w architekturze. Autor uwzględnił różne typy budownictwa (np. ratusze, koszar, szkoły itp.).

Zbigniew R e w s k i, Z działalności KOŁĘTAJA na polu budownictwa. „BHS”, XIV, 1952, nr 2, str. 3—18, il. 12. — Omówienie roli Kołłątaja jako mecenasa w zakresie architektury i jego stosunku do sztuki na tle epoki oraz łączonych z jego osobą budowli.

Adolf W i t t e l s, Architektura okresu KAPITALIZMU. Wiedza Powszechna, z cyklu: Architektura, II zeszyt, 1951, str. 40, il. nlb., Spółdzielnia Wydawniczo-oświatowa „Czytelnik”. — Krótki zarys historycznego rozwoju architektury powszechnej i polskiej od klasycyzmu do czasów obecnych.

Jan M i n o r s k i, Próba oceny architektury polskiej OKRESU 1918—1939. „Archit.” 1953, str. 297—303, il. nlb.

J. J a m r o z, Łuk półpełny i odcinkowy w gotyku. „SPAU”, LII, 1951, str. 399—400. — Autor omawia zastosowanie

luku półpełnego i odcinkowego w architekturze gotyckiej w Polsce.

Stanisław Ł o z a, Architektura i budownictwo w Polsce. Warszawa 1954, str. 425, il. 180, „Budownictwo i Architektura”. — Trzecie uzupełnione i rozszerzone wydanie „Słownika architektów...”. Obecne wydanie informuje również o architektach na Ziemiach Odzyskanych.

Stanisław Ł o z a, Polscy architekci i planiści ogrodów. Przejrzał, uzupełnił i wstępem opatrzył prof. dr Gerard Ciołek, (Prace Instytutu Urbanistyki i Architektury, I, zesz. 3), Warszawa 1951, str. 15—45, il. 30. — „Jak tytuł wskazuje, jest to słownik biograficzny zawierający 281 życiorysów twórców oraz teoretyków sztuki ogrodowej... Pracę poprzedza wstęp póra historyka sztuki ogrodowej dra Gerarda Ciołka, dający obraz rozwoju sztuki ogrodniczej w Polsce od wczesnego średniowiecza aż do czasów najnowszych”.

Stefan M a n e w, Architektura Ludowej Republiki BUŁGARII. Przełożył Jan Woźnicki. „Archit.”, 1952, str. 89—95, il. nlb.

Dymitr D y m i t r o w, Grobowiec w KAZANLYKU. Zabytek starożytnej sztuki w Bułgarii. „Przegl. Art.”, 1954, nr 5—6, str. 92—100, il. nlb. — Krótkie omówienie odkrytego w ostatnich latach starożytnego Seutopolis oraz greckiego grobowca i jego dekoracji malarskiej.

H. S t a s k o w a, Historyczny przegląd rozwoju architektury w CZECHACH. „Archit.” 1952, str. 62.

Aleksander G i e y s z t o r, Badania wczesnodziejowe w CZECHOSŁOWACJI. „Przegl. Zach.”, VII, 1951, t. I, nr 1—4, str. 379—389, il. nlb. — Oprócz wiadomości z zakresu badań prehistorycznych w Czechosłowacji artykuł przynosi wzmianki o odkryciu jednego z najstarszych w CSR zabytków architektury tj. zarysu podwalin kościoła na Starym Mieście pod Uherskim Hradiszczem, o kościele na terenie zw. Szpitalki nad Morawą w odległości ok. 2 km od poprzedniego stanowiska, o zabytkach w grodzisku pod Libušinem, o jednonawowym z apsydą kościółku (koniec X w.?) na Hradczanach w Pradze, o budowlę sakralnej w Libicy, oraz o nieznanym skrzydle tzw. domu św. Wacława z ok. 1200 r. z rzeźbionymi obramieniami okien w Ołomuńcu.

K a n - C z e - C h a n, Krótki zarys dziejów architektury KOREAŃSKIEJ. „Archit.” 1952, str. 300—306, il. nlb. — Referat wygłoszony w SARP w dniu 13.VIII.1952 r. w Warszawie przez architekta koreańskiego.

Władysław J a s t r z ę b s k i, Klasycyzm w architekturze ROSYJSKIEJ XVIII i XIX wieku. „Archit.” 1953, str. 209—216, il. nlb.

M. K u s y, Historyczny przegląd rozwoju architektury w SŁOWACJI. „Archit.” 1952, str. 63—64, il.

Jerzy K o w a l c z y k, W sprawie barokowej plastyki LUBELSZCZYZNY. „Przegl. Art.” 1953, nr 6, str. 72. — Plebania w Biskupicach, kościół podominański w Krasnobrodzie.

Czesław T h u l l i e, Architektura zabytkowa GÓRNEGO ŚLĄSKA. „Archit.” 1954, str. 32—36, il. nlb.

Aleksander H o l a s, Zabytki WIELKOPOLSKI. „Archit.”, 1953, str. 144—146, il. nlb. — Krótkie uwagi o architekturze zabytkowej Wielkopolski.

Stanisław W i l i Ń s k i, Granitowe kościoły wiejskie XII wieku w WIELKOPOLSCE. „Przegl. Zach.” VIII, 1952, t. III, nr 9—12, str. 417—432, il. 21 i mapa. — Omówienie grupy kościołów posiadających jako wspólne cechy wiejski charakter i materiał budowlany — granit.

Witold D a l b o r, Związki WIELKOPOLSKI i Śląska w architekturze drugiej połowy wieku XVIII. „PKHS”, X, 1952, str. 33—60, il. 23. — Omówienie grupy kościołów wielkopolskich, (potrynitarski w Krotoszynie, parafialny w Rydzynie, parafialny w Zbąszyniu) łączonych z twórczością K. M. Frantza, działającego również na Śląsku.

Wacław O s t r o w s k i, Budownictwo przemysłowe ZAGŁĘBIA STAROPOLSKIEGO w okresie Królestwa Kongresowego. (Prace Instytutu Urbanistyki i Architektury, I, zesz. 2), Warszawa 1951, str. 71—86, il. 19. — „Powyższa praca jest komunikatem o badaniach prowadzonych w IUA pod kierunkiem autora nad historią polskiego budownictwa przemysłowego z pierwszej połowy XIX w. ...Zarówno w układzie całości poszczególnych założeń, jak i w potraktowaniu poszczególnych obiektów fabrycznych i osadniczych widoczne jest opanowanie przy pomocy klasycystycznych zasad kompozycji nowego tematu...”.

Tadeusz G o s t y Ń s k i i Bohdan G u e r q u i n, Zamek renesansowy w BARANOWIE. „BHS”, XV, 1953, nr 3/4, str. 97—104, il. 10. — Rewizja dotychczasowych badań nad historią budowy, założenia obronnego i pierwotnego wyglądu zamku.

W. P a s z k o w s k i, Wątki gotyckie pałacu Branickich w BIAŁYMSTOKU. „OZ”, V, nr 4, 1952, str. 287, il. 329—331.

Zofia K o z i e j o w s k a, FALENTY — rezydencja wiejska warszawskiego bankiera w dobie Oświecenia. „BHS”, XVI, 1954, nr 2, str. 258—262, il. 6. — Omówienie projektu Sz. B. Zuga i przebudowy Fr. Lanciego w latach 1852—7.

Stanisław S z y m a ń s k i, Wieża Kopernika we FROMBORKU. „OZ”, VI, 1953, nr 1, str. 57—63, il. 52—61. — O architekturze obronnej i mieszkalnej wzgórza katedralnego.

Jerzy S t a n k i e w i c z, Romańskie bazy w GDANSKU. „Z Otczłani Wieków”, XXI, 1952, str. 98—100, il. nlb. — Autor przypuszcza, że odkryte bazy kolumn romańskich pochodzą z przedkrzyżackiego grodu książąt gdańskich.

Bogdan K o s t r z e w s k i, Nowe odkrycia w GIECZU. „Z Otczłani Wieków”, XXI, 1952, str. 183—186, il. 2. — Badania zagadkowej budowli z czasu pomiędzy końcem X a połową XI w. oraz odkrycie w kościele romańskim w Gieczu.

Bogdan K o s t r z e w s k i, Odkrycie męsy romańskiej w GIECZU. „Z Otczłani Wieków”, XXII, 1953, str. 227—230. — Badania w kościele św. Mikołaja w Gieczu.

Bogdan K o s t r z e w s k i, Na śladach dawnej świetności GIECZA. „Przegl. Zach.”, VIII, 1952, t. III, nr 9—12, str. 405—409, il. 8. — O odkrytych budowlach kamiennych określonych jako palatium i rotunda ze schyłku X lub pocz. XI wieku.

Stanisław W i l i ń s k i, Gotycki kościół pocysterskiego opactwa paradyskiego w GOŚCIKOWIE. Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Wydział Historii i Nauk Społecznych, Prace Komisji Historii i Sztuki, t. IV, zesz. 1, Poznań 1953, str. 79, il. 28, tabl. XXIV. — Autor nakreśla dzieje fundacji klasztoru w 1. poł. XIII wieku oraz sprawy dotyczące się budowy kościoła w XIII i XIV stuleciu. Podejmuje próbę rekonstrukcji jego stanu ok. 1300 i ok. 1397 roku. Rzutuje świątynię paradyską na tło architektury cysterskiej.

Nina M i k s, Architektura pałacu biskupiego w KIELCACH. „BHS”, XIV, nr 4, 1952, str. 152—174, il. 36. — Autorka przypisuje autorstwo pałacu Tomaszowi Ponciniemu oraz omawia budowlę wykazującą pewne cechy zblżone.

N. M i k s, Podcienia rynku KIELECKIEGO. „OZ”, VII, 1954, nr 2, str. 130—133, il. 132—136. — Krótkie uwagi o zabudowie rynku.

Zygmunt Ś w i e c h o w s k i, Budowle renesansowe w KODNIU. „BHS”, XVI, 1954 nr 1, str. 153—162, il. 16. — Omawia: 1. dawną cerkiew (z czasu przed 1550), nawiązującą w układzie przestrzennym do programu bizantyńskiego i wykazującą tradycje gotyckie oraz wpływy renesansu. 2. kościół św. Anny (30-lata XVII w.) o dekoracji przypominającej dekorację w tzw. typie lubelskim.

Zygmunt Ś w i e c h o w s k i, KOŚCIELEC kościół p.w. św. Wojciecha, OPATÓW kolegiata p.w. św. Marcina (Pom-

niki architektury polskiej. Architektura romańska, Zeszyt pierwszy), Warszawa 1954, str. 43 i nlb., il. 39 i 54, Ministerstwo Kultury i Sztuki, Zarząd Ochrony i Konserwacji Zabytków, Państwowe Wydawnictwa Techniczne. — Zawiera materiały źródłowe, omówienie literatury, krótki opis, historię budowy oraz pomiary i zdjęcia fotograficzne. Rec.: J. Szymańska i R. Zdziarska, „BHS”, XVI, 1954, nr 3, str. 361—381, il. 7. Odp.: Z. Świechowski, „BHS”, XVI, 1954, nr 4, str. 484-8.

A. G r y g o r o w i c z, W sprawie kościoła św. Andrzeja w KRAKOWIE. „SPAU”, LII, 1951, str. 282—284. — Na podstawie analizy autor wyróżnia dwie fazy budowy kościoła w okresie romańskim i stawia hipotezę o pierwotnej bezwieżowej bazylice emporowej bez transeptu.

J. L e p i a r c z y k, Materiały źródłowe do budowy i urzędzenia barokowego kościoła na Skałce w KRAKOWIE. „SPAU”, LII, 1951, str. 590—592. — Na podstawie archiwaliów autor ustala daty budowy kościoła i jego autorstwo (A. G. Müntzer i A. Solari).

Zbigniew R e w s k i, Majstersztyki KRAKOWSKIEGO cechu murarzy i kamieniarzy XVI—XIX wieku. (Studia z historii sztuki polskiej t. V), Wrocław 1954, str. 108, il. 132. — Autor publikuje szereg zachowanych majstersztyków oraz omawia zagadnienia wiążące się z wykonywaniem prac mistrzowskich.

Fryderyk T a d a n i e r, Architektki wczorajszego KRAKOWA. „Archit.” 1953, str. 76. — Krótkie wzmianki o architektach krakowskich z 1. połowy XX wieku.

Tadeusz D o b r o w o l s k i, Zamek na WAWELU dzieło architektury polskiej. „BHS”, XV, 1953, nr 3/4, str. 3—24, il. 22. — Autor stara się przeprowadzić interpretację form artystycznych zamku przedstawiając je na tle epoki. Specjalną uwagę poświęca zagadnieniu rodziności budowli wawelskiej.

Olga Ł a s z c z y ń s k a wydała, Rachunki budowy zamku KRAKOWSKIEGO 1535. (Źródła do dziejów Wawelu, tom I), Kraków 1952, str. 114, il. 3, Państwowe Zbiory Sztuki na Wawelu, Nakładem Ministerstwa Kultury i Sztuki. — Zaopatrzone komentarzem wydanie rachunków budowy zamku na Wawelu z roku 1535.

D. R e d e r o w a, Początki gospodarki austriackiej na WAWELU (zniesienie dwóch kościołów zamkowych). „SPAU”, LII, 1951, str. 894—897. — Omawia historię kościołów św. Jerzego i św. Michała.

Andrzej Ż a k i, Badania archeologiczne na WAWELU w r. 1950. „OZ”, IV, nr 1—2, 1951, str. 32—38, il. 23—32. — Artykuł omawia w formie doniesienia tymczasowego wyniki badań na Wawelu na

miejscu zburzonego austriackiego budynku poszpitalnego oraz w północnej części dziedzińca arkadowego.

A. Ż a k i, Poziomy WAWELSKIEGO podwórca arkadowego (doniesienie tymczasowe). „SPAU”, LII, 1951, str. 146—148. — W oparciu o badania terenowe autor wyróżnia i ustala tymczasową chronologię warstw nawierzchni dziedzińca arkadowego.

A. Ż a k i, Sprawozdanie z prac wykopaliskowych prowadzonych na WAWELU w 1950 r. „SPAU”, LII, 1951, str. 56—62, il. 3. — Omówienie odkryć archeologicznych i architektonicznych (fundamentu budowli czworobocznej na dziedzińcu arkadowym, reszty domków kanonicznych, muru romańskiego koło grobu królowej Jadwigi w katedrze).

A. Ż a k i, Tymczasowe sprawozdanie z prac archeologicznych prowadzonych na WAWELU w pierwszej połowie r. 1951. „SPAU”, LII, 1951, str. 816—817, il. nlb. — Wzmianki o odkryciach w związku z pracami archeologicznymi na dziedzińcu zamku wawelskiego.

Roman J a k i m o w i c z, Sprawozdanie z prac wykopaliskowych w KRUSZWICY w latach 1948—1949. (Studia wczesnośredniowieczne, Studia, materiały, sprawozdania I), Warszawa—Wrocław 1952, str. 99—117 i tabl. 77—84, Wydawnictwo Zakładu Narodowego Imienia Ossolińskich. — Zawiera m. in. wzmianki o zamku kruszwickim.

Antoni M a ś l i ń s k i, Kościół pojezuicki w LUBLINIE na tle problematyki architektury baroku. (Roczniki Humanistyczne, II—III, 1950—1951), Lublin 1953, str. 269—307, il. 11, Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Wydział Historyczno-Filologiczny. — Autor przeprowadza badania formalne kościoła pojezuickiego (obecnej katedry) w Lublinie. Stawia zabytek lubelski na tło architektury włoskiej.

Henryk G a w a r e c k i, Mury obronne miasta LUBLINA. „OZ”, VII, 1954, nr 3, str. 170—177, il. 166—172. — Historia i odtworzenie biegu murów miejskich.

Wanda T o m i c k a, Zamek LUBELSKI w XIX wieku. „OZ”, VII, 1954, nr 3, str. 189—193, il. 185—192.

Stefan W o j c i e c h o w s k i, Renesansowy zamek LUBELSKI. „OZ”, VII, 1954, nr 3, str. 178—182, il. 173—175. — Próba rekonstrukcji renesansowego zamku w Lublinie zwłaszcza w oparciu o cenny opis z r. 1564.

Stanisław H e r b s t, Walcownia w MALEŃCU. „OZ”, IV, 1951, nr 3—4, str. 119—216, il. 101—107. — Omówienie zakładu przemysłowego założonego w roku 1784 przez kasztelana łukowskiego Jacka Jezierskiego.

Franciszek K o t u l a, Kaplica myśliwska pod wezwaniem św. Huberta w MIŁOCINIE k. Rzeszowa. „OZ”, IV, 1951, nr 1—2, str. 95—98, il. 90—93. — O kaplicy zbudowanej na planie krzyża greckiego przez Jerzego Ignacego Lubomirskiego w roku 1745, ozdobionej wewnątrz dekoracją polichromiczną.

Juliusz R o s s, Pałac w NAROLU. „BHS”, XV, 1953, nr 2, str. 48—63, il. 19. — Monograficzne opracowanie pałacu w Narolu (lata 70-te XVIII wieku do r. 1781) łącznie z dekoracją oraz założeniem ogrodowym.

Władysław T a t a r k i e w i c z, Z powodu książki o NATOLINIE. „BHS”, XIII, 1951, nr 4, str. 209—217. — Artykuł zawiera trzy części: I. O nazwie „Sztuka Oświecenia”. II. O wielorakości sztuki Oświecenia w Polsce. III. O książce Lorentza o Natolinie.

B. P r z y b y s z e w s k i, Wiadomości źródłowe do budowy kościoła parafialnego w NIEDŹWIEDZIU w powiecie miechowskim. „SPAU”, LIII, 1952, str. 69—70. — Wiadomości dotyczące budowy kościoła w II poł. XV wieku.

Wacław S t r z e l e c k i, Zamek w OGRODZIENCU. „OZ”, IV, 1951, nr 3—4, str. 133—149, il. 112—120. — Jako czas powstania zamku w Ogrodzieńcu autor wymienia początek XIII w.; uważa, że powstanie i właściwą rozbudowę obecnego zamku należałoby umieścić w okresie 1384—1470, kiedy to zamek należał do Włodków. Rozbudowa zamku następuje za Bonera w XVI w.

R. J a m k a, Wyniki badań wykopaliskowych w OPOLU w latach 1948—1951. „OZ”, LII, 1951, str. 818—826, il. 2. — Autor wspomina o murach obronnych i zamku z epoki gotyku oraz o kaplicy z okresu baroku.

Kazimierz Z u r o w s k i, Z ostatnich odkryć na OSTROWIE LEDNICKIM. „Z Otchłani Wieków”, XXI, 1952, zesz. 3, str. 106—109, il. 3. — Przynosi dane odnoszące się do rotundy i zamku na Ostrowie Lednickim.

Jerzy Z. Ł o z i ń s k i, Kościół jezuicki w PIOTRKOWIE TRYBUNALSKIM. „BHS”, XVI, 1954, nr 3, str. 326—331, il. 5. — O barokowym kościele jezuitów w Piotrkowie na tle architektury zakonu w Polsce oraz o artystach jezuickich zatrudnionych przy jego dekoracji.

Zygmunt Ś w i e c h o w s k i, Dwunastowieczna katedra w PŁOCKU. „OZ”, V, 1952, nr 3, str. 174—191, il. 179—189. — Dzieje i usiłowanie odtworzenia romańskiej katedry płockiej. Wg próby rekonstrukcji kościoła byłyby trójramiową bazyliką z prezbiterium i ramionami transeptu wybiegającymi w apsydy, z wieżą na skrzyżowaniu.

Krystyna J ó z e f o w i c z ó w n a, Odkrycia w katedrze POZNAŃSKIEJ. „Dawna Kultura”, 1954, 2, str. 67—74, il. 2. — Omówienie powojennych odkryć fragmentów starszych budowli i misy wapiennej na terenie katedry.

Zdzisław K ę p i ń s k i, Krystyna J ó z e f o w i c z ó w n a, Grobowiec Mieszka Pierwszego i najstarsze budowle POZNAŃSKIEGO grodu. „Przegl. Zach.” VIII, 1952, t. II, nr 5—8, str. 370—397, tabl. nlb. — Praca dotyczy badań na terenie katedry poznańskiej. Przynosi opis znalezisk i analizę warstw oraz próbę rekonstrukcji i ustalenia chronologii obiektów. Stawia tezę o istnieniu dwóch muryowanych kościołów z doby przedromańskiej i o baptysterium z początków akcji chrystianizacyjnej.

Henryk K n i e i Zbigniew P i e c z y ń s k i, W sprawie rozmieszczenia budowli kamiennych na Ostrowie Tumskim w POZNANIU. „Z Otcłani Wieków”, XXII, 1953, zes. 4, str. 131—134.

Eugeniusz L i n e t t e, Zabytek wczesnogotyckiego budownictwa w POZNANIU. Studia poznańskie ku uczczeniu 1000-lecia miasta i 700-lecia samorządu miejskiego (połowa X w. — 1253—1953). „Przegl. Zach.”, IX, 1953, t. II, nr 6—8, str. 466—479, il. 6. — We wstępie autor podaje kilka wiadomości o joanickim kościele św. Jana i katedrze w Poznaniu. Z kolei przechodzi do właściwego tematu: kościoła dominikanów tamże. Budowa kościoła zamyka się w latach ok. 1244—1253. Po katastrofie, w r. 1700 Janowi Catenacemu powierzono odbudowę. Dalsza odbudowa miała miejsce w XIX wieku. Autor daje opis kościoła, oraz zastanawia się nad zagadnieniem jego rekonstrukcji, sugerując możliwość gotyckiego założenia dwunawowego.

Witold M a i s e l, Zabudowa wewnętrzna rynku POZNAŃSKIEGO w wieku XVI. „Przegl. Zach.”, IX, 1953, nr 11/12, str. 687—713. — Omówienie zabudowy rynku w oparciu o materiały źródłowe i zachowane fragmenty.

Witold M a i s e l, Adaptacja baszt w POZNANIU — dzieło J. B. Quadro. „BHS”, XVI, 1954, nr 3, str. 319—321, il. 1. — Opublikowanie wiadomości źródłowych do dokonanej przez J. B. Quadro adaptacji dwóch baszt: mielcarskiej i Bractwa Najśw. Marii Panny na siedzibę księży.

Stanisław W i l i ń s k i, Regestr czeladników i mistrzów cechu muratorów w POZNANIU z lat 1618—1679. „Przegl. Zach.”, IX, 1953, t. III, nr 9—12, str. 211—235. — Autor zajmuje się rękopisem zawierającym regestr czeladników i mistrzów cechu muratorów w Poznaniu znajdującym się w Bibliotece kórnickiej.

W oparciu o tenże rękopis usiłuje przedstawić strukturę cechu, zagadnienia związane z majstersztykami, oraz daje informacje o poszczególnych muratorach.

Zbigniew Z i e l i ń s k i, Stary rynek POZNAŃSKIEJ. „Archit.”, 1953, str. 151—153, il. nlb. — Krótki rys dzieł zabudowy rynku poznańskiego.

Jadwiga J a w o r s k a, RADZIEJOWICE zespół architektoniczno-parkowy z wieku Oświecenia. „BHS”, XIV, 1952, nr 3, str. 57—71, il. 19. — Monografia pałacu i parku.

Wojciech F i j a ł k o w s k i, Kościół parafialny w RASZYNIE. „BHS”, XVI, 1954, nr 3, str. 339—340, il. 1. — Historia kościoła i jego przebudowa w roku 1790 przez S. B. Zuga.

Aldona B a r t c z a k o w a, Kościół w SŁUŻEWIE koło Warszawy. „BHS”, XVI, 1954, nr 3, str. 340—341, — Dzieje kościoła i jego przebudowy.

J. K., Badania na grodzisku słowiańskim w STAREJ LUBECE. „Z Otcłani Wieków”, XXI, 1952, zes. 6, str. 206. — O kościele zniszczonym przez napad Rójana przed r. 1041.

Zygmunt Ś w i e c h o w s k i, Opactwo SULEJOWSKIE. Monografia architektoniczna. (Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Wydział Historii i Nauk Społecznych, Prace Komisji Historii Sztuki, t. IV, zes. 2), Poznań 1954, str. 70, tabl. 88. — Autor podaje ważniejsze daty z historii opactwa, opis i analizę architektoniczną kościoła, klasztoru i założenia warownego, oraz ustawia kościół sulejowski na tle pokrewnych budowli cysterskich w Polsce.

Zygmunt K n o t h e, Zamki książęce w SZCZECINIE I SŁUPSKU. Ślady myśli twórczej Wilhelma Zachariasza, budowniczego. „OZ”, VII, 1954, nr 4, str. 236—240, il. 232—235. — Kilka słów o zamkach w Szczecinie i Słupsku, których rozbudowę książę Jan Fryderyk powierzył w r. 1580 budowniczemu Wilhelmowi Zachariaszowi.

Helena H o ł u b o w i c z, Włodzimierz H o ł u b o w i c z, Z badań na ŚLĘŻY w 1949r. (Studia wczesnośrednio-wieczne, Studia, materiały, sprawozdania, I), Warszawa—Wrocław 1952, Wydawnictwo Zakładu Narodowego Imienia Ossolińskich, str. 119—148, tabl. 85—120. — O zabudowie oraz znalezionych rzeźbach.

J. P u c i a ą a - P a w ł o w s k a, Poreformacki kościół św. Piotra i Pawła na Podgórzu pod TORUNIEM. (Księga Pamiątkowa 75 lecia Tow. Nauk. w Toruniu (str. 185—204), 1952. Opracowanie monograficzne kościoła (akt erekcyjny 1644, poświęcenie 1659). Zabudowania klasztorne zostały ukończone w poł. XVIII wieku. Kościół, wykazujący pewne tradycje

gotyckie (oszkarpowanie, wielobocznie zamknięte prezbiterium) został wzniesiony prawdopodobnie przez muratora, należącego do cechu toruńskiego. Autorka daje szereg uwag odnoszących się do budownictwa reformackiego.

Kazimiera Sokółowska, Ratusz staromiejski w TORUNIU siedziba Muzeum Pomorskiego. Toruń 1952, str. 60 i nłb, il. 12.

Karol Górski, Dom Kopernika w Toruniu. „OZ” VI, 1953, nr 1, str. 6—8, il. 6—7. — Zagadnienie identyfikacji miejsca domu rodzinnego Mikołaja Kopernika.

T. Kruszyński, Związki TRZEBNICY z zachodnią Europą. „SPAU”, LIII, 1952, str. 23—25. — Zagadnienia wiążące się z zabudowaniami cysterek oraz o kielichu kryształowym św. Jadwigi.

G. Leńczyk, Sprawozdanie z badań wykopaliskowych w TYŃCU pow. Kraków w r. 1950. „SPAU”, LII, 1951, str. 53—56 i plan zabudowań opactwa benedyktynów. — Krótkie omówienie fragmentów architektury romańskiej oraz znalezisk archeologicznych.

G. Leńczyk, Sprawozdanie z badań wykopaliskowych w TYŃCU, pow. Kraków, w 1951 r. „SPAU”, LII, 1951, str. 831—836, il. 3. — Wzmianki o zabudowie benedyktyńskiej w Tyńcu z okresu romańskiego.

B. Baziańska, Akt erekcyjny sprzed stu lat. „OZ”, VI, 1953, nr 2—3, str. 171—174, il. 221—222. — O akcie erekcyjnym kamienicy znalezionym przy ul. Piwnej 13 na Starym Mieście w WARSZAWIE.

Piotr Bieganski, Pałac Staszica siedziba Towarzystwa Naukowego WARSZAWSKIEGO, Warszawa 1951 str. 171, il. 93, Nakł. Tow. Nauk. Warsz. — Na wstępie autor porusza ogólnie zagadnienia klasycyzmu w Polsce i w innych krajach. Z kolei przechodzi do biografii twórcy projektu pałacu Staszica Antonia Corazzi’ego (1792—1877). Dalej wzmiankuje inne prace Corazzi’ego i daje charakterystykę jego twórczości, przedstawiając artystę jako klasycystę, który z czasem poddaje się nowym prądom architektury romantycznej. W następnych rozdziałach autor omawia dzieje pałacu i jego dawniejsze przebudowy (z końca XIX w. i w latach 1924—6) oraz aktualne po ostatniej wojnie zagadnienia rekonstrukcji zabytku. Ostatni rozdział poświęcony jest dziejom budowy i odbudowy odsłoniętego w r. 1830 pomnika Kopernika dłuta Thorwaldsena przed pałacem Staszica.

Tadeusz Gostyński, ARKADIA alias pasterski domek w Polsce w XVII wieku (Z dziejów recepcji antyku w Pol-

sce). „Meander”, VIII, 1953, str. 424—433. — Krótka historia i opis t.zw. „Arkadii” marszałka Stanisława Herakliusza Lubomirskiego pod Warszawą.

Tadeusz Gostyński, Arkadia PODWARSZAWSKA i zespół parkowy St. H. Lubomirskiego. „BHS”, XVI, 1954, nr 1, str. 165—172, il. 9. — Omówienie zespołu zabytków w oparciu o dane archiwalne.

Stanisław Herbst, Dom bankiera WARSZAWSKIEGO i zakład przemysłowy z XVIII w. „BHS”, XIII, 1951, nr 4, str. 150—156, il. 7. — Historia domu Klemensa Berneaux przy rogu ul. Hożej i Marszałkowskiej.

Władysław Tomkiewicz, Dwie ilustracje Zamku WARSZAWSKIEGO. „BHS”, XVI, 1954, nr 3, str. 295—314, il. 17. — Autor publikuje teksty dwóch ilustracji Zamku: z r. 1696 i 1763. Materiał ilustracyjny zaczerpnięto głównie ze zbiorów drezdeńskich oraz z t.zw. tek ikonograficznych St. Patka w Gabinetie Rycin Uniwersytetu Warszawskiego.

Jan Zachwatowicz, Mury i barbakan Starej WARSZAWY. „OZ”, VI, 1953, nr 2—3, str. 93—106, il. 106—125. — Zestawiając dane źródłowe oraz wyniki badań murów istniejących, autor stara się ustalić w przybliżeniu przebieg budowy i zmian murów obronnych Warszawy.

Stanisław Żaryn, Ratusz staromiejski. „OZ”, VI, 1953, nr 2—3, str. 107—114, il. 126—134. — Krótki zarys dziejów ratusza na Starym Mieście w WARSZAWIE.

M. Bukowski, Dwunawowy kościół św. Piotra i Pawła na Ostrowiu Tumskim we WROCŁAWIU. „SPAU”, LIII, 1952, str. 206—207. — W oparciu o nowe badania (r. 1951) i wzmianki historyczne autor usiłuje przedstawić zagadnienia historii kościoła oraz wyglądu gotyckiej świątyni.

M. Bukowski, Arsenal miejski przy Bramie Mikołajskiej we WROCŁAWIU. „SPAU”, LIII, 1952, str. 254—256. — Krótka historia i opis architektoniczny budowli.

Józef Piątek, Wojciech Głuziński, Stary ratusz we WROCŁAWIU. Przewodnik. Wydanie II, Wrocław 1951, str. 47, il. 8.

Wincenty Urbán, Katedra WROCŁAWSKA. Wrocław 1951, str. 60, il. nłb. — Historia kościoła, jego zniszczenia i restauracja po II wojnie światowej, oraz opis architektury i wystroju wnętrza.

B. Przybyszewski, Pochodzenie Bartłomieja BERRECCIEGO. „SPAU”, LII, 1951, str. 288—289. — Na podstawie danych archiwalnych autor ustala, iż Berrecci urodził się w Pontassieve na wschód od Florencji.

Aleksander Król, Kasper FODYGA budowniczy checiński z początku XVII wieku. „BHS”, XIII, 1951, nr 2—3, str. 88—117, il. 30. — Wiadomości o życiu Fodygi oraz omówienie: kaplicy Padniewskich w Pilicy, kaplicy p.w. Trzech Króli w Chełcinach, kaplicy Branickich p.w. św. Leonarda tamże i ratusza w Szydłowcu.

Jerzy O b a r s k i, Materiały do życia i twórczości Jakuba KUBICKIEGO. „BHS”, XVI, 1954, nr 3, str. 332—334, il. 2. — Krótki zarys twórczości Kubickiego w zakresie architektury świeckiej.

Aldona B a r t c z a k o w a, Franciszek Maria LANCI 1799—1875. (Instytut Urbanistyki i Architektury, Mistrzowie Architektury Polskiej), 1954, str. 116, il. 155 i il. nlb., „Budownictwo i Architektura”. — Monografia artysty na tle epoki.

Stanisław L o r e n t z, Prace architekta LOUIS'A dla Zamku Warszawskiego. „BHS”, XIII, 1951, nr 4, str. 39—74, il. 36. — Przyczynek do dziejów mecenatu artystycznego Stanisława Augusta Poniatowskiego. Omówienie projektów Wiktora Louis'a i Jakuba Fontany przebudowy i urządzenia Zamku.

Władysław T a t a r k i e w i c z, Budżet domowy stanisławowskiego artysty. „BHS”, XV, 1953, nr 1, str. 76—78. — Opublikowanie szczegółowego budżetu architekta MERLINIEGO z roku 1790.

Maria L e w i c k a, Bernardo MORANDO. (Mistrzowie Architektury Polskiej, Seria Wydawnicza Instytutu Urbanistyki i Architektury, zesz. 1), Warszawa 1952, str. 32, il. 64. — Krótka monografia działalności zamojskiej artysty. Rec. B. Guerin i J. A. Miłobędzki, „BHS”, XV, 1953, nr 2, str. 90—91. — Odp.: M. Lewicka, „BHS”, XV, 1953, nr 2, str. 91.

Witold M a i s e l, Budowle Jana Baptysty QUADRO w świetle poznańskich materiałów archiwalnych. „BHS” XV, 1953, nr 3/4, str. 105—112. — Autor wskazuje szereg obiektów, z którymi można łączyć działalność Quadra, jak ratusz, sukiennice czy smatruz w Poznaniu, zamek królewski w Warszawie, piastowski w Chojnowie, kaplica w Kościelcu.

Stanisław H i ż, Zarys życia i twórczości Hilarego SZPIŁOWSKIEGO. „BHS”, XVI, 1954, nr 3, str. 335—339, il. 4. — Krótkie informacje o życiu, dziełach architektonicznych i projektach Szpilowskiego (1753—1827).

Tadeusz G o s t y Ń s k i, Prace TYLMANA Z GAMEREN w zamku w Baranowie. „BHS”, XV, 1953, nr 2, str. 77—81, il. 5. — Na podstawie dwóch projektów Gostyński ustala autorstwo Tylmana w odniesieniu do galerii zewnętrznej.

Irena M a l i n o w s k a, Stanisław ZAWADZKI 1743—1806. (Mistrzowie Architektury Polskiej), Warszawa 1953, str.

124, il. 150 i 32. Instytut Urbanistyki i Architektury, Państwowe Wydawnictwa Techniczne. — Zawiera życiorys architekta, przegląd jego dzieł oraz charakterystykę twórczości na tle epoki. Przytoczono również szereg wypowiedzi dotyczących twórcy z końca XVIII i z XIX wieku.

RZEŻBA

Józef A n d r u s z k o i Feliks P r ó c h n i c k i, Rzeźba w architekturze. „Archit.” 1952, str. 229—232, il. nlb. — Uwagi na temat stosunku do zagadnień rzeźby w okresie baroku.

Piotr B o h d z i e w i c z, Zjazdy łączyckie XII wieku a powstanie kultu św. Stanisława Biskupa. „Roczniki Humanistyczne” II—III, 1950—1951. Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Wydział Historyczno-Filologiczny, Lublin 1953, str. 237—267, il. 8. — Autor porusza sprawę wczesnej ikonografii św. Stanisława. Zajmuje się chrzcielnicą w Tryde, płaskorzeźbą z kościoła św. Wincentego we Wrocławiu oraz płaskorzeźbą nad architrawem portalu kolegiaty w Łęczycy.

Tadeusz D o b r z e n i e c k i, Joachim Lelewel jako historyk sztuki w świetle badań drzwi płockich i gnieźnieńskich. „BHS”, XIV, nr 1, 1952, str. 10—38, il. 17. — Autor omawia pracę Lelewela poświęconą drzwiom płockim i gnieźnieńskim, przytacza poglądy innych uczonych i daje własne uwagi.

Z nieznanego dziedzictwa plastyki polskiej. Głowy renesansowe. Fotografie i opracowanie Mirosława K o p y d ł o w s k i e g o. „Przegl. Art.” 1954, nr 3, str. 27—32, il. nlb. — Fotografie głów z nagrobków (wraz z krótkimi wiadomościami) — Piotra z Bnina we Włocławku, Bartłomieja Niszczyckiego w Płocku, bpa Andrzeja Krzyckiego w katedrze gnieźnieńskiej, Stanisława Lasockiego w Brzezinach, Jana Głogowskiego w Głogowcu k. Kutna, płyta Zofii Kobylnickiej w Kobylnikach k. Płocka, płyta bł. Melchizedecha w Warcie.

Helena i Stefan K o z a k i e w i c z o w i e, Polskie nagrobki renesansowe: stan, problemy i postulaty badań. — Problemy ogólne. „BHS”, XIV, nr 4, 1952, str. 62—132, il. 47. Problemy szczegółowe. „BHS”, XV, nr 1, 1953, str. 3—57, il. 56. — Artykuł w części ogólnej „jest próbą zestawienia bibliograficznego najważniejszych opracowań dotyczących polskiego nagrobka renesansowego, sumarycznym omówieniem tematów tych opracowań i krytycznym spojrzeniem na rozwój metody badań; będzie usiłował uwypuklić najważniejsze problemy podjęte przez naukę w zakresie omawianego tematu i zre-

ferować w sposób postulatyczny stan badań nad nimi". Część szczegółowa obejmuje następujące zagadnienia: pierwsze nagrobki renesansowe, grupa wczesnych nagrobków renesansowych z lat 1520—40, nagrobek Zygmunta Starego, twórca „Lamentu Opatowskiego”, Jan Cini, Jan Maria Padovano, Jan Michałowicz, Hieronim Canavesi, Santi Gucci, nagrobek Firlejów w Bejskach, nagrobki piętrowe.

Marian M o r e l o w s k i, Wadliwe metody w badaniu związków artystycznych Polska-Moza w XII w. „BHS”, XV, nr 2, 1953, str. 95—96. — Polemika z artykułem T. Dobrzeńskiego o Lelewelu i drzwiach gnieźnieńskich.

W. M u c h i n a, Obraz i temat w rzeźbie monumentalno-dekoracyjnej. „Przegl. Art.” 1952, nr 5, str. 23—34, il. nłb. — Skrócony stenogram referatu wygłoszonego na konferencji naukowej w Akademii Sztuki ZSRR. Omówienie wiążących się z rzeźbą zagadnień formalnych i treściowych, poparte przykładami z historii rzeźby.

Witold P i a s e c k i, O twórcach sztukatorskich. „Archit.”, 1951, str. 321—324, il. nłb. — Krótkie uwagi o materiale sztukatorskim w wiekach dawnych i dzisiaj.

A. Olszewski

Z PIŚMIENICTWA OBCEGO ROBOTY KONSERWATORSKIE NA KREMLU W ROSTOWIE n'DONEM.*

Rostów nad Donem, podobnie jak wiele starych miast w europejskiej części Związku Radzieckiego, posiada potężny Kreml. Zespół budowli Kremla rostowskiego powstał w XVI wieku, gdy ówczesni książkowie moskiewscy rozpoczęli opanowywać sąsiednie tereny a zwłaszcza dostęp do Morza Czarnego. W 1761 roku miasto Rostów przetworzono w fortece, a Kreml tamtejszy stał się najsilniejszą fortyfikacją feudalną nad Donem. Otoczony wysokim ceglany murem i licznymi cylindrycznymi wieżami i basztami panował nad miastem i okolicą. Wojnę 1941—44 przetrwał w dość dobrym stanie, natomiast niezwykle silny huragan we wrześniu 1953 roku spowodował poważne szkody. Zerwane zostały wtedy wszystkie dachy, hełmy wież i kopuły soborów, ponadto uszkodzone zostały mury, wykonane z ozdobnej cegły.

Prace konserwatorskie rozpoczęto narkryciem zabytków tymczasowymi daszkami oraz zorganizowaniem badań. Rezultatem badań było stwierdzenie istnienia wewnątrz soborów fresków z XVI—XVII wieków.

Wstępne studia archiwalne pozwoliły stwierdzić, iż w końcu XIX wieku prze-

prowadzono restaurację Kremla, finansowaną przez rostowskich kupców. Projektantem tych prac był kupiec Szliakow, napewno dobry podówczas ekonomista, natomiast lichy historyk sztuki i architekt. Zmieniono wówczas kształty wszystkich dachów i hełmów. Pierwotnie baszty miały nakrycia o profilu gruszkowym z ażurami a niektóre typu namiotowego. Wartość artystyczna i historyczna zespołu nakłoniła restauratorów do podjęcia prac badawczych i projektów rekonstrukcji przy pomocy Akademii Nauk ZSRR. Wprowadzono do badań archeologów i przedstawicieli innych dyscyplin naukowych jak ceramicy czy metalurgowie.

Ciekawym odkryciem było stwierdzenie, iż więźby kopuł na cerkwiach i soborach wykonane były z elementów żelaznych, pochodzących z XVIII-to wiecznych zakładów metalurgicznych uralskich i syberyjskich i pokryte blachą żelazną powleczoną odpowiednią pozłotą. Pocięte i połamane wskutek działania huraganu pręty żelazne zebrano i po wyprostowaniu oraz spojeniu kawałków ponownie zmontowano na tamburach. Jednocześnie zwrócono uwagę na wiadomości, zawarte w starych pieśniach, które opiewały „złote kopułki Rostowa”. Skrzętne badania szczątków powłok barwnych na pokryciach kopuł doprowadziły do odkrycia śladów pozłoty na absydach soboru Uspieńskiego i na kopulce „Wielkiego Sysoła” (dzwonnicy soboru). Pozłotę uzyskiwano ongiś przez zastosowanie pobiałej cynowej według nieznaney dziś recepty. W dawnych czasach złocisty odcień cynowej powłoki otrzymywano przez powleczenie blachy dodatkowo gorącym łojem niedźwiedzim albo „angielską wątroba” — zwyczajną siarką, roztopioną w wysokiej temperaturze. Obecnie w Rostowie prowadzone są badania laboratoryjne, ażeby uzyskać pełne rozwiązanie tego problemu techniki pozłotniczej Starej Rusi.

Narazie opracowano nową metodę metalizacji pokrycia kopuł dla zapobieżenia korozji metalu i wpływom atmosferycznym, pogorszonym obecnie w stosunku do dawniejszych przez wylizy i dymy okolicznych zakładów przemysłowych. Jednym z nowych sposobów uzyskania pozłocistej barwy jest pokrycie blachy roztopionym aluminium proszku, dodatkowo powleczonemu samolotowym lakierem o złocistym połysku. Omawiane prace typu metalurgicznego na kopułach kremla rostowskiego wzbogacają zakres działalności

* Opracowano na podstawie artykułu B. G n i a d o w s k i e g o, Wosstanowlenija pamiatnikow architektury Rostowskawa Kremla. „Architektura ZSRR”, 1956, nr 1.